

Đuro Hranić

IDENTITET PREZBITERA I PROMICANJE OSTALIH SLUŽBI U CRKVI

“Prezbiteri se, napokon, nalaze u pozitivnom i promicateljskom odnosu prema laicima, jer njihov lik i njihovu službu u Crkvi ne zamjenjuju, već promiču krsno svećeništvo čitavoga Božjega naroda vodeći ga k punom crkvenom ostvarenju.”¹

I. Neki naglasci s obzirom na povijesno-teološki identitet prezbitera i ostalih služitelja u crkvenoj zajednici

U Crkvi postoji temeljna jednakost svih članova Božjega naroda. U njoj nema dvije vrste vjernika, nego svi su krštenici (i klerici i laici) Kristovi vjernici, a tek potom imaju različite službe u zajednici Crkve. Cijeli je Božji narod svećenički, proročki i kraljevski i svi imaju samo jedno poslanje - uprisutnjenje Kristova spasenja u svijetu.² Čitav je Božji narod proročki svjedok Kristova spasenja i svi su krštenici poslužitelji Kristova spasenja u svijetu.

Novi zavjet i Pracrkva ne znaju za klerike i laike, nego su svi krštenici bili “novi narod Božji”, a zajedništvo vjere u Isusa Krista kao Gospodina i jedinstvo novog Božjeg naroda imalo je prednost pred različitošću nadležnosti i zadaća unutar crkvene zajednice koje su joj omogućavale da bude “jedno tijelo” (usp. 1 Kor) i da ostvaruje svoje spasenjsko poslanje u svijetu. U Pracrkvi od početka postoje one službe koje mi danas zovemo kleričkim ili laičkim, no svi su Kristovi učenici jednako bili rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviješta silna djela onoga koji ga iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu’ (usp. 1 Pt 2,9).

Tijekom drugoga stoljeća službenici oltara počinju radi svoje službe sačinjavati različitu skupinu unutar kršćanske zajednice, no niti tada pojam ministerijalnog svećenika ne konkurira ideji općeg svećeništva svih krštenika. Pored zaređenih postoje i nezaređeni služitelji koji također obavljaju pojedine službe korisne za kršćansku zajednicu, no postoje i službe koje može i treba obavljati bilo koji kršćanin pruži li se za to prilika ili ukaže li se potreba. Naviještanje evanđelja i propovijedanje, učiteljska služba, kršćanska formacija katekumena, kumstvo, svjedočenje, apostolat privatnog ili obiteljskog obilježja ili pak “politički” apostolat (tj. javno svjedočenje u društvu i promocija kristovskih vrijednosti i načela), čitanje i tumačenje Pisama, bavljenje teologijom, intelektualni apostolat među obrazovanim slojevima, briga za

¹ Ivan Pavao II., *Pastores dabo vobis*, Glas Koncila, Zagreb, 1992, 17 (ubuduće PDV).

² Usp. *Apostolicam actuositatem* (ubuduće AA) 2.

ispravnost vjere, ljubav prema bližnjemu bile su zadaće i službe koje su obavljali i klerici i laici bez razlike.

Pojava laikata smješta se u starokršćanskom razdoblju u vrijeme kad je Crkva započela trku s brojčanim porastom zajednica. U masi vjernika izdvajali su se oni koji su se posebno posvetili nekoj od spomenutih službi ili su bili animatori pojedinih dimenzija života unutar kršćanskih zajednica. Brojčanim porastom zajednica došlo je i do hijerarhizacije, osobito zaređenih služitelja, ovisno o mjestu vršenja njihove službe i o veličini zajednice u kojoj je netko obavljao službu te do profesionaliziranja pojedinih (i kleričkih i laičkih) službi u većim zajednicama. Pod utjecajem hijerarhizacije i izdvajanja zaređenih služitelja, istaknuti nezaređeni služitelji nazvani su, za razliku od zaređenih, laicima (prema grčkoj riječi *laos* = narod). Kasnije će transformacijom neke od spomenutih službi, koje su bile svojstvene nezaređenim članovima ili Božjem narodu u cjelini, postati pridržane klericima ili će biti uključene u kleričku hijerarhiju kao jedna etapa prema kleričkim službama, a neke od njih izgubit će ugled ili će potpuno iščeznuti.³ Hijerarhijski piramidalni ustroj crkvenih službi i služitelja doživjet će svoje okoštavanje osobito vezivanjem Crkve uz strukture Rimskog Carstva i carskog dvora od 4. stoljeća pa nadalje, i taj će se ustroj u mnogome zadržati sve do danas.

Kad danas, želeći se vratiti modelu Pracrkve, ponovno počinjemo govoriti o prezbiterском sluzenju (odnosno o zaređenim služiteljima) i o drugim služiteljima u Crkvi, možemo usporediti ovo naše razdoblje s onim razdobljem života Crkve kad je došlo do profesionaliziranog institucionaliziranja zaređenih i nezaređenih služitelja, i kad su se klerici i laici počeli raslojavati, dok je najveći dio krštenika napuštao sluzenje i poslanje koje pripada izabranom svećeničkom, proročkom i kraljevskom Božjem narodu te je postajao sve pasivniji, a postupno i nemarniji potrošač kleričkih i laičkih crkvenih usluga.⁴

Želimo istaknuti da, iako izrazi *laici* i *laik* semantički dolaze od grčkih riječi *laos* (= *narod*) i *laikos* (= *pučanin, čovjek iz naroda*) i izvorno se odnose na Božji narod⁵, te ih i mi danas shvaćamo u tom smislu, ipak moramo naglasiti da kad se u 3. stoljeću taj izraz počinje koristiti u crkvenoj terminologiji, upotrebljava ga u odnosu prema kleru, tj. njime se označava istaknute služitelje u kršćanskoj zajednici koji nisu zaređeni, za razliku od zaređenih. Dakle, izraz *laik* i *laici* nisu se odnosili na cjelinu nezaređenog Božjega naroda, nego samo na postojeće nezaređene institucionalizirane služitelje u crkvenoj zajednici⁶ (nešto slično kao kad bismo mi danas pod tim imenom podrazumijevali samo vjeroučitelje, sakristane, orguljaše i sl., ali ne i sve nezaređene pripadnike

³ To su npr. učitelji, čitači, egzorcisti obdareni darom liječenja itd.

⁴ Poslije Drugog vatikanskog sabora od klerikalizirane piramidalne Crkve, u kojoj su sve službe obavljali samo klerici, vraćamo se modelu Pracrkve i u tom pokoncilskom vraćanju Pracrkvi, čini se, nalazimo se negdje u fazi raslojavanja između klerika i laika u 3. stoljeću.

⁵ Riječ *laik* susrećemo po prvi puta u kršćanskoj literaturi koncem prvog stoljeća u Poslanici Korinćanima Klementa Rimskoga (oko 96. godine).

⁶ Usp. Alexandre Faivre, *Laici u počecima Crkve*, KS i Provincijalat Franjevac trećoredaca, Zagreb 1998, 175-180.

Božjega naroda). No, otkako se u zapadnoeuropskim zemljama, a pomalo i u nas, ponovno pojavljuju, pa čak i profesionaliziraju neke službe nezaređenih članova Božjega naroda, te se i nositelji tih službi počinju diferencirati kao zasebna skupina, izraz(i) *laik* (i *laička služba*) često poprima(ju) suženo značenje, te se prije svega misli na angažiraniji ili svjesniji dio nezaređenoga Božjeg naroda, a ne misli se uvijek i na čitav Božji narod.

Unatoč tomu, jasno je da postoji samo jedna vrsta Kristovih vjernika i samo jedna Crkva, ali da postoje dva načina ostvarenja vlastitog krsnog dostojanstva i crkvenosti - (1) u svećeničkom, proročkom i kraljevskom Božjem narodu, koji uprisutnjuje Kristovo spasenje i (2) u ministerijalnom svećeništvu nekih krštenika, koji su zaređeni i čije je ministerijalno svećeništvo u službi Božjeg naroda da bi on mogao ispuniti svoje kršteničko (proročko, svećeničko i kraljevsko) poslanje. Svima im je zajedničko dostojanstvo, jer ono izvire iz njihova preporođenja u Kristu, i svima je zajednička milost djece Božje i poziv na savršenost.⁷ Poslanje svih krštenika, i onih koje sabor naziva laicima, je crkveno, štoviše apostolsko.⁸ Njihov apostolat pripada samom crkvenom spasenjskom poslanju. Svoje poslanje ne primaju od zaređenih služitelja, nego od Krista.

II. Prezbiterska služba u Crkvi - služba promicanja ostalih službi

Iako se ministerijalno i krsno svećeništvo "razlikuju među sobom bitno, a ne samo po stupnju"⁹, ipak oba ova svećeništva proizlaze od Isusa Krista te je i jedno i drugo sudjelovanje na Kristovu svećeništvu. Upravo radi toga što su i jedno i drugo svećeništvo sudjelovanje na Kristovu svećeništvu, oba su i u međusobnom odnosu. Jedno i drugo utemeljeni su u jednakom Božjem životu, u njegovoj milosti i ljubavi. I zato su njihovi nositelji stvarno braća i sestre koji čine jednu - Božju obitelj, te u njihovu dostojanstvu i djelovanju vlada istinska ravnopravnost. Ministerijalno svećeništvo je u službi krsnog svećeništva¹⁰ i oba svećeništva treba promatrati smještene u crkvenoj cjelini, s njihovim specifičnim vlastitostima i nužnim različnostima. Riječ je o dijelovima cjeline koja bi se raspala napuštanjem ili umanjivanjem jednoga dijela.¹¹

Stoga je organsko crkveno zajedništvo svih članova Božjega naroda: ministerijalnih i krsnih svećenika, jedan od temeljnih principa i zahtjeva ekleziologije Drugog vatikanskog sabora.¹²

⁷ Usp. *Lumen gentium* (ubuduće LG) 32.

⁸ Drugi vatikanski sabor je tome posvetio poseban dekret: *Apostolicam actuositatem*.

⁹ LG 10.

¹⁰ Usp. PDV 17.

¹¹ Ministerijalno svećeništvo je oblik ostvarenja poslanja utemeljenog na krsnom svećeništvu i u službi je krsnog svećeništva. "Biskupi, župnici i svećenici obojega klera trebaju uvijek imati pred očima da je pravo i dužnost svih vjernika (...) djelovati apostolski i da u izgradnji Crkve laici imaju svoj poseban udio. Stoga trebaju s laicima bratski raditi u Crkvi i za Crkvu i podržavati ih u njihovim apostolskim djelima" (AA 25). Usp. LG 37.

¹² Usp. Ivan Pavao II., *Christifideles laici*, KS (Dokumenti 93), Zagreb, 1990, 19-20 (ubuduće CL); PDV 16.

1. Prezbitersko služenje zajedništvu crkvene zajednice i specifičnost njegova crkvenog identiteta

Od Crkve kao Trojstvenog zajedništva među ljudima Sabor polazi i u svom promišljanju nad identitetom prezbitera.¹³ Koncilska teologija snažno naglašava da je prezbyter čovjek u službi zajedništva. Kao uprisutnitelj Krista Pastira i Glave Crkve, prezbyter "skuplja Božju obitelj kao skupinu braće koju prožimlje jedan Duh"¹⁴. Bitna je oznaka njegova prezbiterskog identiteta da objedinjava crkvenu zajednicu te da bude promicatelj i sluga zajednišva kršćanske zajednice. U toj službi zajedništva i izgradnje kršćanske zajednice on djeluje *in persona Christi*¹⁵, uprisutnjuje Krista i u njegovo ime je pozvan prepoznati karizme koje postoje u kršćanskoj zajednici, stvarati prostor da one budu upotrijebljene za izgradnju i dobro cijele zajednice te za ostvarenje njezina spasenjskog poslanja. Prezbyter je u službi otkrivanja, objedinjavanja i promicanja karizmi, u službi zajedništva karizmi u Božjem narodu i njihova zajedničkog nastupa koji omogućuje unutarnji život Crkve kao jednog organizma te ostvarenje njezina spasenjskog poslanja u svijetu.

Prezbyter je na taj način osoba izgradnje kršćanske zajednice. Kako mu je na srcu cjelina i cijela zajednica, on uočava i prepoznaje vrijedne, zdrave, karizmatičke elemente prisutne u zajednici, vodi računa o pojedincima, potpomaže njihov rast u karizmama koje imaju, daje prostora tim karizmama za njihov rast i usmjerava ih tako da pruže doprinos životu cijele crkvene zajednice.¹⁶ Na taj način - vodeći računa o pojedinim karizmama - prezbyter izgrađuje i potvrđuje svoju ljubav i brigu za cijelu zajednicu i za svakog pojedinca u njoj. Upravo promičući različite karizme i službe, promičući pojedine službe na dobro cijele zajednice on izvršava ulogu pastira i glave Crkve.¹⁷

Prezbyteru pripada dužnost i vlast da "izgrađuje i vodi svećenički narod"¹⁸ i zato je njegova vlast sveta vlast. Kao što samo on ima svetu vlast da predsjedava euharistijskim slavljem i obavlja službu pomirenja i u tome ga ne može zamijeniti nitko drugi, jednako tako njemu, po njegovom prezbiterskom identitetu pripada briga za druge službe u zajednici koja mu je povjerenjena, te u biskupiji u kojoj je ređenjem postao "mudri suradnik biskupskoga reda".¹⁹ On se te brige ne može osloboditi, niti je se može odreći, kao što se ne

---

¹³ Crkva je zajedništvo, ostvarenje Trojstvenog zajedništva Oca, Sina i Duha Svetoga među ljudima, božansko zajedništvo kojim su zahvaćeni ljudi. Stoga je kršćanin, a na osobit način prezbyter - predstojnik zajednice, po svom prezbiterskom identitetu dionik i činitelj, izgraditelj zajedništva i to takvog zajedništva među kršćenicima da se u njemu odražava zajedništvo triju Božanskih osoba.

¹⁴ Usp. LG 28.

¹⁵ Usp. PDV 15-17.

¹⁶ Prezbyter je "sluga Crkve-zajedništva jer - ujedinen s biskupom i u prisnom odnosu s prezbieterijem - gradi jedinstvo crkvenoga zajedništva u usklađenosti različitih zvanja, karizma i služba" (PDV, 16).

¹⁷ Usp. LG 28.

¹⁸ LG 10.

¹⁹ Usp. *Presbyterorum ordinis* (ubuduće PO) 2.

može odreći predsjedanja euharistijskim i drugim sakramentalnim slavljinama svoje zajednice. Ona je sastavni i bitni dio njegova prezbiterskog služenja i njegova crkvenog identiteta. Ne brinuti se za druge crkvene službe, ne prepoznavati karizme pojedinih krštenika, ne pomagati njihovo odrastanje i ne podržavati ih u njihovu služenju, znači zanemarivanje jedne od bitnih dimenzija prezbiterske službe.²⁰ U tom služenju Crkvi prezbiter je vidovit, domišljat, evanđeoski pronicav i lukav, djelujući doista kao "mudri suradnik biskupskoga reda".

I povijest teologije sakramenta sv. reda nam kaže da je sv. red vrhunac prepoznavanja prisutnosti različitih karizmi kod jedne osobe. Crkva otkriva i prepoznaje karizmu po karizmu kod jedne osobe i povjerava joj službu u skladu s tom karizmom. Vrhunac prepoznavanja obdarenosti različitim karizmama jedne osobe jeste ređenje. Prezbitersko ređenje je kruna koja pretpostavlja višestruku karizmatisku obdarenost, cjelovitost i zaokruženost jedne osobe, što ju čini sposobnom istodobno osjećati potrebe cjeline crkvene zajednice i pojedinih dimenzija njezina života, promicati i djelatno potpomagati pastoralno djelovanje na svim područjima života Crkve: (1) naviještanje i evangelizacija /*profetia*/, (2) posvetiteljska služba Crkve /*liturgia*/ i (3) različiti oblici služenja čovjeku /*diakonia*/. Zato su tzv. niži redovi bili momenti prepoznavanja obdarenosti pojedinim karizmama jedne osobe, što ju je činilo zaokruženom i prikladnom da promiče sve zadaće Crkve, te je bivalo okrunjeno ređenjem za prezbitera tj. prepoznavanjem da netko posjeduje zaokruženost i zato sposobnost i karizmu prezbitera.²¹

To znači da prezbiter mora imati osjećaj za cjelovitost crkvenog života, za sva bitna područja djelovanja Crkve (naviještanje, slavljenje, služenje) i istodobno za svaki pojedini segment i specifičnu službu s bilo kojeg područja njezinog života. Njemu kao pastiru pripada briga za promicanje svih kršćanskih službi u njegovoj župnoj zajednici, u Crkvi i u služenju Crkve u svijetu. On promatra potrebe svoje župne zajednice i brine se za njezin rast, te u skladu s tim budi i promiče različite karizme, djelatno pomaže njihovo dozrijevanje, stvara prostor njihove suodgovornosti, brine se za formaciju potrebnih služitelja, te zajedno s biskupom i drugim prezbiterima promiče sve oblike kršćanskog služenja i angažmana u Crkvi i u svijetu.

U svjetlu rečenoga jasno je da je prezbiter po svom teološkom i crkvenom identitetu promicatelj svih ostalih karizmi i službi u Crkvi. On postupno izgrađuje kršćansku zajednicu na taj način što se brine da se u zajednici razvijaju sve karizme i službe koje su zajednici potrebne za ostvarenje njezina poslanja i što trajno promiče dozrijevanje i izgradnju na svim područjima života zajednice te njezina svjedočenja i služenja u svijetu.

---

²⁰ Ozbiljnost te odgovornosti mogli bismo usporediti s Isusovom prijetnjom u Mt 23, 13 i Lk 11, 52.

²¹ Usp. Luigi Sartori, *Carismi e ministeri*, u: Dizionario teologico interdisciplinare, vol. 1, Marietti Editori, 1977², 513.

Dakle, promicanje službi vjernika laika u Crkvi i u svijetu integralni je dio njegova identiteta i u samom je središtu njegova prezbiterskog služenja. Bez tih službi i karizmi vjernika laika nema izgrađene i zrele kršćanske zajednice. Ne čini li to, prezbiter se udaljava od svoga crkvenog identiteta suradnika biskupskoga reda, a njegovo služenje ne doprinosi istinskom i cjelovitom rastu kršćanske zajednice. Prezbiter nosi dio odgovornosti ne samo za jednu župnu zajednicu, nego i za mjesnu, štoviše sveopću, Crkvu, i to ne samo kad ga biskup zamoli i ukoliko ga zamoli. On smije i treba imati i vlastite prijedloge te je pozvan iznositi svoje razmišljanje biskupu za dobro mjesne Crkve i onda kad biskup izričito to od njega ne traži. Prezbiter nije tek instrument u biskupovim rukama i pasivni izvršitelj njegovih odluka, nego 'mudri suradnik' biskupove brige za cjelovito dobro čitave mjesne Crkve.

Promičući različite službe vjernika laika u izgradnji vjerničke zajednice, sam prezbiter se ne isključuje potpuno ni iz jednog oblika niti područja služenja. Njegov prezbiterski identitet, koji ga čini otvorenim i osjetljivim za potrebe kršćanske zajednice u cjelini, ne oslobađa ga od prisutnosti, brige i služenja na nekom posebnom području pastoralnog djelovanja, pa niti onda kad postoji dovoljan broj drugih služitelja za to područje koji nisu prezbiteri. Štoviše, on koji treba imati osjećaj za cjelinu, svojom osobnom prisutnošću na nekom posebnom području pastoralnog djelovanja pozvan je svojom prisutnošću povezivati to posebno područje crkvenog djelovanja sa svim ostalim područjima služenja, te na taj način doprinositi boljoj integraciji i dubljoj povezanosti s ostalim nastojanjima unutar mjesne i opće Crkve.

No, sve to istodobno znači da na svećeničko ređenje ne bi smio dospjeti onaj tko nema osjećaja za različite karizme i područja crkvenog služenja, tj. onaj tko nije zaokružena osoba koja u sebi spaja sposobnost i interes za sve bitne dimenzije crkvenog života²², tko nije obdaren osjećajem za cjelovitost i istodobno za vrijednost različitih karizmi i specifičnih oblika služenja svih nezaređenih krštenika. Jedan prezbiter, istina, može imati naglašeniji interes i sposobnost za jedno područje života Crkve, ali pri tom ne smije zaboraviti niti zapustiti druga područja i dimenzije crkvenog života i služenja. Osjećaj za cjelovitost i briga za ostvarenje cjelovitog poslanja Crkve je karizma i posebnost njegove prezbiterske službe.

2. Prezbiter, promicatelj proročkog, kraljevskog i svećeničkog služenja vjernika laika

Svoju svetu službu "predstavnik Krista" prezbiter ostvaruje na osobit način kao liturg. Njemu je vlastito predsjedanje euharistijskim i drugim liturgijskim slavljinama crkvene zajednice. U euharistijskom slavlju on predstavlja

²² Te bitne dimenzije crkvenog služenja koje u sebi spaja i mora objedinjavati jedan prezbiter jesu (1) sposobnost i spremnost rada na planu evangelizacije - *proročka služba*, (2) ljubav prema liturgiji i njegovanje sakramentalnog i molitvenog života - *svećenička služba* te (3) spremnost na samozatajno služenje i mudro postojano promicanje kršćanskih vrijednosti - *kraljevska služba*.

Krista uskrsloga koji i danas Crkvi daruje svoga Duha te ostvaruje posvetu euharistijskih darova i cjelovito spasenje čovjeka.²³ No, ni euharistija i uopće liturgija Crkve nisu rezervirane isključivo za prezbitera. U liturgiji imamo i druge službe, a prezbiterska služba u liturgiji, makar posve osobita i "bitno različita" u odnosu na druge službe²⁴, samo je jedna od službi. Specifična je i bitno različita od drugih liturgijskih službi, među ostalim, i po tome što je njegova prezbiterska služba i u liturgiji služba zajedništva. Kao predsjedatelj euharistijskog slavlja on ne samo da predstavlja i uprisutnjuje Krista, nego i objedinjuje slavlje svećeničkog Božjeg naroda, u njegovo ime prinosi darove i glasno izriče molitve. Svećenički Božji narod u liturgiji prinosi molitve i žrtvu, "po rukama svećenika" i "zajedno s njim"²⁵, te prezbyter svoj prezbiterski identitet u liturgiji ostvaruje upravo po odnosu prema drugim liturgijskim službama i zajedno s njima.

Tako je prezbyter i unutar euharistijskog slavlja, koje je izvor i vrhunac života Crkve te vrhunski čin njezina zajedništva s Bogom i unutar zajednice, u službi zajedništva i u središtu zajedništva Crkve. Tu je on po svom prezbiterskom identitetu objedinitelj i promotor svih ostalih liturgijskih službi vjernika laika. Stoga je upravo prezbyteru, po njegovu identitetu i radi njegova identiteta, vlastita briga za druge službe u liturgijskom, sakramentalnom i molitvenom životu Crkve. Prezbyter koji ljubi svoje svećeništvo i do njega drži neće propustiti npr. oformiti liturgijsku grupu u župi, grupu lektora, akolita i za njih se brinuti; trudit će se oko liturgijskog pjevanja: izdaleka i permanentno će odgajati animatore pučkog pjevanja, pobrinut se za orguljaša, za zbor i voditelja zbora; nastojat će da svi nositelji liturgijskih službi prime potrebnu liturgijsku i stručnu naobrazbu itd.

Prezbyteri, "kao dionici službe jedinog Posrednika Krista (1 Tim 2,5) u svom stupnju službe navješćuju svima Božju riječ. Svoju svetu službu najviše vrše u euharistijskom bogoslužju"²⁶.

Prezbyter je navjestitelj riječi Božje. No, ne on sam. I svi ostali krštenici su "moćni glasnici vjere".²⁷ Navještanje je zadaća svakog krštenika. Prezbyter zato s Mojsijem vapi "O, kad bi sav narod bio prorok" (usp. Br 11,29), te potpomaže, potiče, promiče i odgaja krštenike za ostvarenje njihove pro-ročko-navjestiteljske zadaće, svjestan da kršćanski navještaj nezaređenih članova Božjeg naroda "dobiva neku specifičnu i osobitu uspješnost po tome što se izvršuje u običnim prilikama svijeta".²⁸

Cilj sveg propovijedanja i evangelizacije, te cilj i vapaj svih liturgijsko-molitvenih slavlja, uključujući euharistiju (kao izvor i vrhunac života

²³ Usp. Severino Dianich, *Ministero*, u: Giuseppe Barbaglio - Severino Dianich (uredili), *Nuovo dizionario di teologia*, Edizioni Paoline, Cinisello Blasamo, 1985, 924.

²⁴ Usp. LG 10.

²⁵ Usp. *Sacrosanctum Concilium* (ubuduće SC) 48.

²⁶ LG 28.

²⁷ Usp. LG 35.

²⁸ LG 35.

Crkve) jesu ostvarenje istinskog zajedništva i očovječeni, bratski, odnosi među članovima zajednice, tako da svaki član može u zajednici otkriti i prepoznati Božju ljubav. U središtu pastoralne skrbi Crkve jesu očovječeni, doista bratski odnosi svih članova zajednice. Stoga je u središtu prezbiterskog života i služenja briga za diakoniju, odnosno skrb za humano lice Crkve po kojemu Crkva svjedoči svoje poimanje Boga i čovjeka. Diakonia: razvijanje osjećaja za kršćansku dobrotvornost, promicanje različitih oblika karitativne skrbi i služenja čovjeku u potrebi jeste jedan od najzrelijih plodova pastoralnog nastojanja jednog prezbitera.

Diakonia (mnogostruki oblici služenja čovjeku, caritas) nije nešto što je na marginama njegova života, nego je karitativno služenje (promicanje različitih oblika karitativnog služenja, okupljanje suradnika i briga za suradnike na tom području poslanja Crkve, te osobno prezbitersko karitativno služenje) znak dozrelosti njegova prezbiterskog identiteta.

Prezbiterska odgovornost za Crkvu je veća radi samog njegovog prezbiterskog identiteta po kojem je suobličen Kristu Glavi i Pastiru Crkve. Zato je u ime odgovornosti prema Crkvi njegova sveta dužnost promicanje ostalih službi u Crkvi za dobro Crkve. Osim toga, prezbiter sam ni ne može sve. Izgraditi zajednicu služenja i istinskog bratskog zajedništva ne može jedan čovjek. To može samo skupina osoba koje zrače Kristovim duhom. Osim toga, prezbiter nužno mora ići u racionalizaciju svoga vremena i raspodjelu različitih službi. U ime odgovornosti prema Crkvi i prema sebi samome mora prihvaćati sudjelovanje i promicati suodgovornost drugih krštenika u Crkvi i za dobro Crkve.

3. Pomanjkanje prezbitera kao motiv laičkog angažmana u Crkvi?

Ovdje moramo upozoriti na pogrešan i opasan pristup, kojega možemo često susresti i u našoj Crkvi, da se pred nedostatkom svećeničkih zvanja tješi većim kršćanskim angažmanom vjernika laika²⁹, misleći da se nedostatak prezbitera može nadoknaditi brojnijim uvođenjem vjernika laika u pojedine službe u životu Crkve. No, vjernici laici imaju svoje poslanje i službu u životu Crkve bez obzira na broj prezbitera, te nije dovoljno samo uključiti veći broj vjernika laika u pojedine službe u kršćanskoj zajednici. Njima to pripada po samom sakramentu krsta. No, nijedan vjernik laik ne može svojim kršćanskim zauzimanjem, svojim služenjem, specifičnim darovima i karizmama zamijeniti prezbitera u kršćanskoj zajednici. Kršćanskim angažmanom vjernika laika može se samo ublažiti nedostatak prezbitera u kršćanskoj zajednici, ali se prezbitera ne može zamijeniti.

---

²⁹ Usp. W. Kasper, *Protiv zlogukih proroka. Vizija Koncila za obnovu Crkve*, u: *Svesci Kršćanske sadašnjosti* 70-73 (1991) 21.

Ne smije se, naime, previdjeti razliku koja nastaje ređenjem. Ređenje ne donosi nikakvo osobno, subjektivno uzvišenje ređenika nad nezaređenim krštenikom, nego znači objektivno određenje nositelja službe prema Kristu i njegovoj službi na način različit od nezaređenog krštenika.³⁰ Prezbyter je uprisutnitelj i predstavnik Krista Pastira i Glave u crkvenoj zajednici i to je njegovo specifično ontološko određenje prema Kristu iz kojega izvire i njegova specifična služba u crkvenoj zajednici.³¹ Nezaređeni krštenik nema nikakav nedostatak, nego on ima drugi poziv i drugu karizmu. On čini Crkvu prisutnom i djelotvornom na onim mjestima i u onim okolnostima gdje ona samo po nje-mu može postati "svijetlo svijeta i sol zemlje".³² Ta se mjesta nalaze upravo u svijetu.³³ Stoga valja odbaciti svaku misao o tome da ređenje znači uspon od nižega na više i obrnuto, nego je riječ samo o različitosti i drugovrsnosti koja u sebi pretpostavlja i uključuje upućenost jednoga na drugo.³⁴ Riječ je o osobitosti službe u odnosu na druge službe.

Laik može izvrsno, pa čak i bolje od prezbitera voditi brigu o nekom posebnom ili specifičnom području života i djelovanja Crkve, ali ne može zamijeniti prezbitersku karizmu pastira i uprisutnitelja Krista Glave, tj. ne može preuzeti karizmu brige za cjelovito ostvarenje kršćanskog služenja i poslanja u Crkvi, karizmu zajedništva i objedinjavanja svih dimenzija i svih područja života i djelovanja Crkve. To je specifična karizma prezbitera, utemeljena na prezbiterskom ređenju, po kojemu prezbyter prima novo ontološko određenje prema Kristu, Pastiru i Glavi Crkve. Kao suradnik biskupskoga reda, obdaren je karizmom osjećaja za cjelinu Crkve i usklađivanja svih službi vjernika laika na dobro čitave crkvene zajednice. Na taj način on postaje služitelj jedinstva i cjelovitosti svoje zajednice i čitave mjesne Crkve.³⁵

Rečeno ipak ne znači stvaranje gradacije različitih karizmi i crkvenih službi gdje će u vrh piramide biti postavljeni zaređeni služitelji, a u podnožje vjernici laici. Štoviše, ekleziološki je to neprihvatljivo, jer su sve karizme i službe jednako dragocjene, iako su različite te postoji razlika u stupnju odgovornosti njihovih nositelja. Ispravno poimanje Crkve zahtijeva vrjednovanje svake od karizmi i prepoznavanje njezine vrijednosti radi njezine specifičnosti i nezamjenjivosti u životu tijela Crkve. Tada postaju nezamjenjive služba prezbitera i drugih zaređenih služitelja (biskupa i đakona), ali i svaka druga služba i karizma, radi toga što svaka ima svoje nezamjenjivo mjesto u Crkvi i svoj specifični crkveni identitet te pruža nezamjenjivi doprinos životu tijela Crkve.

---

³⁰ Usp. PDV 17.

³¹ Usp. CL 23; PDV 15-16. 21

³² Usp. LG 33.

³³ Usp. LG 33; AA 5.

³⁴ Usp. PDV 17.

³⁵ Usp. PDV 12. 31.

Osim što su nesvodive jedna na drugu, sve su službe i jednako vrijedne i dragocjene, organski povezane i uzajamno se dopunjuju.³⁶ 'Milost koja se daje prezbiteru na ređenju ne sadržava količinski više duha i nutarnjeg života, nego posebnu milost koja se daje za ispunjavanje njegove službe' u Crkvi. No, tu, u Crkvi 'kao nadnaravnoj zajednici vjere (slično kao u bestežinskom prostoru) nema nikakve dubine niti visine, nego samo razlika koja odgovara mjestu i zadaći u vezi s cjelinom i na njenu korist.'³⁷

4. Specifičnosti kršćanskog poslanja zaređenih i nezaređenih članova Božjega naroda

a) *Prezbiterско služenje*

U Crkvi postoji jedinstvo poslanja, ali i različitost službi.³⁸ Prezbiterско je služenje po svojoj naravi prvenstveno služenje kršćanskoj zajednici, i to prije svega službom riječi i sakramenata.³⁹ Tim svojim ministerijalnim služanjem unutar crkvene zajednice prezbiter je u službi krsnog svećeništva svih vjernika i što plodonosnijeg ostvarenja proročkog, svećeničkog i kraljevskog poslanja svih krštenika "u Crkvi i u svijetu"⁴⁰. Hraneći kršćansku zajednicu euharistijom i izgrađujući je drugim sakramentima, objedinjavajući i promičući različite karizme i službe u njoj, prezbiter (zajedno s nekim drugim nezaređenim služiteljima, čiji je doprinos usmjeren osobnoj kršćanskoj formaciji vjernika i unutarnjoj uređenosti kršćanske zajednice) u službi je Božjega naroda. No, iako je u službi Božjega naroda, valja jasno reći da je on pastir, koji po prezbiterskom ređenju participira na službi biskupa i zajedno s biskupom pridružen je Kristu Glavi Crkve, te uprisutnjuje Kristovu pastirsku ljubav i skrb u zajednici i za zajednicu (izvršava svećeničko, proročko i kraljevsko poslanje u njoj) snagom sakramenta sv. reda, a ne snagom demokratskog izbora i delegacije primljene od Božjega naroda. Zaređeni i nezaređeni služitelji upućeni su u izvršavanju svoje službe jedni na druge, ali svoje poslanje ne primaju jedni od drugih, nego izravno od Krista.

b) *Poslanje Božjega naroda u svijetu*

Nezaređeni članovi Božjega naroda, kako je rečeno, imaju svoje poslanje "u Crkvi i u svijetu", svjedočanstvom života i riječima⁴¹. No, svi crkveni dokumenti naglašavaju da na njih "po njihovu pozivu spada da traže kraljevstvo Božje baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih po Bogu." Njima je svjetovna narav "vlastita i posebna".⁴² Od Boga su pozvani da svojim djelovanjem poput kvasca u svijetu pridonese posvećenju svijeta i da, svijetleći

³⁶ Usp. AA 6.

³⁷ Usp. Leo Scheffczyk, *Različitost u službama: laici - đakoni - svećenici*, u: Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije 125 (1997) 6, 364. 367; pretisak u: Svesci Kršćanske sadašnjosti 91 (1998) 45. 49.

³⁸ Usp. LG 32; AA 2.

³⁹ Usp. AA 6.

⁴⁰ Usp. LG 10; AA 5. 9; CL 2. 22.

⁴¹ Usp. AA 5. 6. 9; CL 2.

⁴² LG 31; GS 40; CL 36.

svjedočanstvom svoga života, drugima otkriju Krista.⁴³ Na njih "posebnim načinom spada da sve vremenite stvari, s kojima su tijesno vezani, tako rasvijetle i urede da se uvijek vrše po Kristu i da rastu i budu na slavu Stvoritelja i Otkupitelja".⁴⁴ Osobita im je zadaća promicanje dostojanstva i nepovredivih prava ljudske osobe.⁴⁵

Prezbiter, radi svoga prezbiterskog identiteta pastira, pridruženog Kristu Glavi Crkve, i radi svoje karizme skrbi za cjelovito ostvarenje kršćanskog poslanja, pozvan je uočavati stvarne potrebe kršćanskog doprinosa u svijetu na društvenom, političkom, gospodarskom, socijalnom i kulturnom planu, te buditi, poticati i podržavati kršćansko nastojanje nezaređenih članova Božjega naroda, tako da po njihovu svjedočanstvu kršćanskog života, osobito obiteljskog, te po nesebičnom služenju i zauzimanju za čovjeka i za opće dobro cjelokupni društveni život postane prostor kraljevstva Božjega.⁴⁶ Pri tome prezbiter mora biti svjestan da je njihov apostolat u svijetu "sudjelovanje u samoj spasiteljskoj misiji Crkve" i da čini sastavni dio njezina poslanja te da ima oznaku crkvenog dostojanstva.⁴⁷ Pozvan je trajno izgrađivati krštenike za njihovo poslanje u svijetu, tumačeći im kršćanska načela i pružajući im podršku, čuvajući se pri tom svakog manipuliranja i gospodstva nad vjernicima te otvorenog ili prikrivenog klerikalizma.⁴⁸

Podrška i pomoć prezbitera je na osobit način važna kad je u pitanju društvena integracija teologa laika, radi toga što teolog laik po svojoj društvenoj prisutnosti može pružiti informacije, znanje i osmišljenje svima koji ga susreću te istodobno postaje snažan izazov i ohrabrenje i svakom kršteniku da djeluje kao građanin u svom društvenom ambijentu prosvijetljen Duhom i nošen kršćanskim vrijednostima na opće dobro.⁴⁹

c) Poslanje laika u Crkvi

Apostolat svećeničkog, proročkog i kraljevskog Božjega naroda, ipak, nije ograničen samo na svjetovno područje, nego je potreban i u samoj Crkvi. "Laici imaju svoj aktivan udio u životu i djelatnosti Crkve. U crkvenim zajednicama njihova je djelatnost toliko potrebna da bez nje ni apostolat pastira, u većini slučajeva, ne može postići svoj puni učinak."⁵⁰ Crkveni dokumenti po-

⁴³ Usp. LG 31; AA 7.

⁴⁴ LG 31. 33; AA 24. "Stoga je neophodno gledati u lice ovome našem svijetu, njegovim vrednotama i problemima, njegovim nemirima i nadama, njegovim pobjedama i porazima: svijetu kojega gospodarska, društvena, politička i kulturna stanja predstavljaju teže probleme i poteškoće od kojih je u pastirskoj Konstituciji *Gaudium et spes* opisao Koncil. I općenito govoreći, *to* je taj vinograd, *to* je polje u koje su vjernici laici pozvani živjeti svoje poslanje. Isus hoće da oni, kao i svi njegovi učenici, budu sol zemlje i svjetlo svijeta (usp. Mt 5, 13-14)" (CL 3).

⁴⁵ Usp. CL 36-38.

⁴⁶ Usp. CL 23.

⁴⁷ Usp. LG 33; CL 23-44.

⁴⁸ Usp. AA 7. 23; CL 15.

⁴⁹ Usp. Bono Z. Šagi, *Laici i svjetovna dimenzija Crkve*, KS, Zagreb, 1995., 193.

⁵⁰ AA 10.

sebno naglašavaju njihov doprinos apostolskim pothvatima, suradnju u naviještanju Božje riječi - osobito katehetskom poukom te njihov stručni doprinos i pomoć "da bolje uspijeva dušobrižništvo, a također i administracija crkvenih dobara".⁵¹

No, "hijerarhija povjerava laicima i neke zadatke koji su više vezani uz službu pastira" kao što su "izlaganje kršćanske doktrine, neki liturgijski čini, briga za duše".⁵² Neke službe koje se mogu povjeriti laicima zahtijevaju i pretpostavljaju njihovu dostatnu teološku naobrazbu. To služenje, pored volonterskog, može biti i profesionalno. Za izvršavanje nekih zadaća povezanih s pastirskim služenjem biskupa i prezbitera crkveni dokumenti zahtijevaju prethodno izdavanje mandata sa strane nadležnog biskupa.⁵³

III. Otvorena pitanja

Iznesimo na kraju neka zapažanja i primjedbe o kojima valja razmišljati kad je riječ o prezbiteru kao promicatelju ostalih službi u Crkvi.

1. U Domovinskoj i u našoj mjesnoj Crkvi počeli smo shematizirati i stvarati svećenička i laička područja djelovanja. Istina je da postoje specifičnosti kršćanskog poslanja zaređenih i nezaređenih članova Božjega naroda i da neke službe pripadaju samo zaređenim služiteljima, ali ipak za mnoge službe ne možemo povući crtu i kazati da one ne pripadaju prezbiterima, jednostavno zato što one pripadaju svim kršćanicima (i zaređenima i nezaređenima). Naime, oblikuje se shvaćanje prema kojemu bi liturgija i sakramenti pripadali prezbiterima, a sistematska katehizacija (koja je najzahtjevniji i veoma važan dio naviještanja), sav rad s odraslima, mnogi posebni vidovi pastoralnog djelovanja i diakonia-služenje bi bila područja laičkog služenja u Crkvi. No, to nije prihvatljivo. Istina je da za sada, radi pomanjkanja vjeroučitelja laika, mnogi (osobito mladi) prezbiteri, imaju i previše sati školskog vjeronauka. No, zabrinjavajuća je tendencija kod jednog dijela prezbitera da sve svoje pastoralno djelovanje ograniče isključivo na predsjedanje euharistijskim slavljinama i na slavlje sakramenata, s tendencijom potpunog povlačenja iz različitih oblika katehizacije i naviještanja (osim nedjeljne homilije) te služenja. Mnoge župe tako prestaju biti mjesta evangelizacije i trajne kršćanske izgradnje vjernika laika, a različiti oblici služenja u najvećem broju slučajeva nisu nikada niti zaživjeli (vjerojatno postoje časte iznimke, čemu valja pribrojiti i privremeno dijeljenje humanitarne pomoći tijekom rata).

No, prezbiter se ne bi smio isključiti niti iz jednog područja pastoralnog djelovanja, niti smije zapustiti bilo koju dimenziju života Crkve u zajednici koja mu je povjerena. Pridružen Kristu Glavi i Pastiru pozvan je uprisutnjivati

⁵¹ Usp. AA 6. 10. 22.

⁵² AA 24; Usp. CL 25

⁵³ U nekim slučajevima, ako nema zaređenih služitelja, mogu i nezaređeni kršćanici preuzeti neke službe koje inače pripadaju zaređenim služiteljima: usp. *Kodeks kanonskog prava*, kan. 230 § 3; kan 517 § 2; kan 776; kan 861 § 2; kan 910 § 2; kan 943; kan 1112 itd.

Kristovu pastirsku ljubav i skrb na svim područjima crkvenog djelovanja. On jeste liturg, ali on nije i ne može biti samo liturg. On je i navjestitelj, te si radi svoga prezbiterskog crkvenog idnetiteta ne može dopustiti da nema baš nijednog sata župne kateheze za djecu ili za odrasle, niti školskog vjeronauka, biblijski sat i sl. Njegov prezbiterski identitet zahtijeva od njega da bude prvi navjestitelj, da bude prisutan na svim područjima pastoralnog djelovanja, da ih promiče i da ih primjerom prati, da osvješćuje svoj svećenički Božji narod i da u njemu budi različite karizme, te promiče različite oblike služenja.

Pavao je ustvrdio: "Ne posla me Krist krstiti, nego navješćivati evanđelje" (1 Kor 1,17). Prezbitere u nas kao da je Krist pozvao da krštavaju, ali ne i da krštenicima (izvan homilije) naviještaju evanđelje.

2. Veoma je upitan kriterij pastoralnog djelovanja koji ide za prilagodavanjem onome što 'ljudi vole'. Ljudi sigurno više vole udovoljavanje njihovim potrebama za prirodnom religioznošću i obrednim kršćanstvom, negoli privođenje dubokoj osobnoj vjeri i zdravoj crkvenosti - kršćanstvu koje je životni stav, stil i način života različit od mentaliteta i interesa ovoga svijeta. Današnji prezbiteri najviše vremena troše na obrednom kršćanstvu i postali su servis za udovoljavanje religioznih potreba ljudi. Župe su uglavnom velike i stvorila se navika na frontalni rad s masom, ali se ne izgrađuju kršćanske zajednice. Naime, ponekad se smatra da se ne isplati neka pastoralna inicijativa ako njome nije zahvaćeno barem stotinu krštenika. No, kršćanski stavovi i istinska kršćanska zajednica izgrađuje se u malim grupama i različite službe u Crkvi radaju se samo iz osobne zahvaćenosti Kristom kroz kapilarnu evangelizaciju u malim skupinama; ne u masi gdje se samo sluša, nego u maloj grupi gdje se izriču i izmjenjuju osobni stavovi, gdje se može doživjeti osobna pogodnost patnjom i potrebama brata čovjeka i gdje se rađa osobna suodgovornost i pozvanost na služenje.

Radi kultnog shvaćanja kršćanstva i prezbiterske službe, prezbiter je postao shvaćen kao serviser, a (radi neujednačene pastoralne prakse) često puta i privatni poduzetnik koji pruža svoju uslužnu djelatnost bez obzira na smjernice i zahtjeve Crkve. U takvim slučajevima redovito prestaje briga za izgradnju stvarne crkvene zajednice i kršćanskih stavova, nego je sve skoncentrirano na učinkovitost i dijeljenje sakramenata. Kad se oblikuje takvo poimanje Crkve, onda ono doprinosi udaljavanju vjernika laika od aktivnog sudjelovanja u njezinu životu i poslanju, te se vjernici zadovoljavaju korištenjem crkvenih usluga kad im to zatreba, a dobrim vjernicima počinje se smatrati česte korisnike kleričkih usluga.

3. Dakle, velika je zapreka rastu vjerničke suodgovornosti i pomanjkanju spremnosti na služenje uvriježeno poimanje Crkve kao servisa za religiozne usluge. No, za to odgovornost snosi najprije prezbiter. On je svojim djelovanjem stvorio i stvara takvu sliku Crkve. Može li, naime, najšira javnost drugačije shvaćati Crkvu, ako se prezbiter (i biskup) kao službeni predstavnik Crkve u

javnosti najčešće pojavljuje u obredno-uslužnoj djelatnosti. Želimo li da se nešto promijeni, onda moramo ozbiljno voditi računa o tome kako se prezbiter predstavlja u medijima koji snažno utječu na oblikovanje javnog mnijenja i osobnih stavova mnogih ljudi.

4. Radi toga što se kršćanstvo predstavlja kao obredno, i službe u Crkvi počinje se shvaćati prije svega polazeći od kulta: liturgije i sakramenata. A kad se uvriježi takvo usko poimanje života i djelovanja Crkve, onda se postupno prestaje osjećati potreba za drugim služiteljima. Tako npr. mnogi župnici spremni su prihvatiti župnog vikara, ali kad im se nudi đakon, onda negoduju: "Što će mi đakon kad on ne može niti misiti, niti ispovijedati". Takav župnik još manje može uvidjeti potrebu nezaređenog služitelja u župi, makar on imao i završen teološki studij.

U ovom kontekstu valja primijetiti i ustaljeni kriterij vrednovanja pastoralnog djelovanja: broj podijeljenih sakramenata, a ne broj obraćenika, kvaliteta mistagogije, oblici trajne izgradnje kršćanske zajednice i njezina angažmana, broj osoba koje su od objekta postale subjektom crkvenog života.

5. Uključivanje vjernika laika u pastoralno poslanje Crkve veoma je zahtjevno za prezbitere i ne znači njihovo automatski rasterećenje: vjernike laike valja odgajati za suodgovornost i koji puta je lakše nešto napraviti sam, nego druge navikavati na suodgovornost. Štoviše, nije uvijek važno da nešto bude učinjeno, nego je u pitanju pastoralni pristup gdje je važno postupno odgajati vjernike za preuzimanje suodgovornosti u poslanju Crkve. Uključivanje vjernika laika u poslanje Crkve može značiti rasterećenje prezbitera od nekih aktivnosti u kojima vjernici laici suodgovorno sudjeluju i pomažu, ali ono istodobno omogućuje kreativno promišljanje novih mogućnosti i potreba pastirske prisutnosti i brige Crkve, otvaranje novih područja prezbiteriskog nastojanja, rad u župi na novi način i preusmjeravanje vremena i energije u zapuštena ili zanemarena područja pastoralnog djelovanja, te napokon intenzivniji rad na vlastitoj intelektualnoj i duhovnoj formaciji, kvalitetnije spremanje i ozbiljniju pripremu za ono što prezbiter već čini.

6. Prezbiter nije pozvan promicati samo neke službe vjernika laika, nego je pozvan svojim identitetom i cijelim svojim životom razvijati svijest kršćeničke pozvanosti i suodgovornosti cijeloga Božjega naroda za boljitak Crkve i kraljevstva Božjega, te produbljivati njihovu proročku, kraljevsku i svećeničku svijest. Samo iz te produbljene svijesti u čitavom Božjem narodu, rađaju se u kršćanskoj zajednici nova zvanja nezaređenih i zaređenih služitelja. Kako danas buditi tu svijest ako predstojnik zajednice, koji bi trebao biti utjelovljenje Kristove pastirske ljubavi, svete ludosti i zanesenosti Kristovskim vrijednostima, često ima imidž malog lokalnog moćnika i sitnog buržuja okruženog bogatašima koji mu 'uz zvona pružaju milostinju', a ne ugled ponniznog služitelja i proroka koji se bori za ugrožene i živi za rubne i siromašne? Kako oduševljavati one male, ali poštene ljude i iskrene vjernike laike, za po-

nizno služenje Kristovskim vrijednostima i idealima, ako prezbitere može rijetko doživjeti zauzete za Kristovske vrijednosti u društvu, za osiromašene i za žrtve nepravednih i grešnih društvenih struktura, a češće ih se promatra gdje 'blagoslivlju' čak i kruh ukraden iz usta sirotinje te bogatstvo stečeno na nepošten način, izigravanjem i zloupotrebom zakona, neisplačivanjem plaće radnicima i sl.? Kako oduševljivati tolike osiromašene ljude koji jedva preživaljavaju za idealizam i za volontersko služenje, a voziti najskuplje automobile i živjeti znatno višim životnim standardom od standarda većine vjernika? Može li prezbiter u takvoj situaciji uvjerljivo govoriti o Crkvi kao zajedništvu braće i sestara na sliku trojstvenog zajedništva božanskih Osoba?

7. U posljednje vrijeme prestali su s radom i nestali mnogi župni Caritasi s obrazloženjem da humanitarna pomoć slabo stiže, a i prognanika više nema, pa sve može obaviti dekantaski Caritas. Nije zaživjela svijest da Caritas nije dijeljenje humanitarne pomoći pristigle iz inozemstva, nego da je Caritas (odnosno diakonia, služenje) sastavna i bitna dimenzija života Crkve. Karitativno djelovanje i mnogostruki oblici služenja čovjeku pokazatelj su kršćanske zrelosti jedne župne zajednice. Nisu li župni Caritasi prestali s radom ponajprije zato jer pastiri imaju slabo razvijenu svijest o potrebi solidarnosti i istinske bratske ljubavi i skrbi za bližnjega? No, valja ići u srž problema: može li se uopće očekivati da materijalizirani prezbiter promiče služenje i budi službe vezane uz diakoniu i Caritas?

8. Dosadašnje iskustvo Đakovačke i Srijemske Crkve svjedoči da prezbiteri pokazuju interes prije svega, a ponekad i jedino, za one službe vjernika laika u Crkvi koje ih rasterećuju i oslobađaju od njihovog osobnog angažmana, i to osobito onda ako takve službe ne iziskuju materijalne troškove.

Za sada je gotovo nezamislivo da bi prezbiter dijelio svoja već ustaljena primanja s nekim tko nije prezbiter, makar ta primanja ponekad i bila dostatna za dolično uzdržavanje i jednoga i drugoga. U Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji ima župnih zajednica koje trebaju i koje su u stanju ekonomski podnijeti uzdržavanje i jednog pastoralnog asistenta.

Prezbiterijski identitet i ljubav prema Crkvi moraju prezbitere učiniti slobodnijima od novca i spremnima na skromniji život, koji će omogućavati rast Crkve i po doprinosu profesionalnih služitelja iz redova vjernika laika. Nerealno je očekivanje da država osigura uzdržavanje profesionalnih kateheta ili animatora različitih oblika naviještanja i služenja u župnim zajednicama.

9. Poziv i mjesto vjernika laika u Crkvi i u društvu jeste jedno od važnih pitanja u aktualnom životu Crkve na našim prostorima. Ono je jasno na deklarativnom planu, ali na praktičnom planu, postoji niz poteškoća. Nemamo projekt službi vjernika laika u Crkvi. Iako se na našim teološkim učilištima školuje prilično velik broj teologa laika, još uvijek nema jasnijih predodžbi o područjima njihova poslanja u crkvenom i u društvenom životu. Stoga se, za-

sada, osim vjeroučiteljske službe laika u školi, još uvijek ne otvaraju druge perspektive njihova profesionalnog kršćanskog angažmana.

No, kako su vjernici laici sa završenim studijem teologije zasada uglavnom zaposleni kao vjeroučitelji, s biskupovim mandatom, i jer se pred njih ne izlazi s projektima službi vjernika laika na različitim područjima društvenog života (što nužno ne uključuje i biskupov mandat), kad se razmišlja o njihovu kršćanskom služenju, promatra ih se uglavnom kao crkvene službenike (osobito na onim područjima i u onim okolnostima gdje nedostaju prezbiteri), te se postupno oblikuje klerikalizirano shvaćanje služenja vjernika laika u Crkvi i u društvu te se događa postupna klerikalizacija vjernika laika, osobito teologa laika⁵⁴. Potrebno je oživljavati svijest da su vjernici laici, osim služenja u Crkvi, prije svega pozvani prožimati svijet Kristovim duhom.

Stvorena klima ne pogoduje niti volonterskom uključivanju vjernika laika u evangelizacijsko poslanje Crkve, a ono je od prevelike važnosti za uvjerljivost i životnost.

Zaključak

Vjerujem u dozrijevanje svijesti svih nas da istinske obnove Crkve u naše vrijeme nema bez usvajanja koncilске eklezioologije i koncilskog shvaćanja Crkve. Crkva je zajedništvo Božjega naroda koji ima samo jedno i svima zajedničko poslanje uprisutnjenja Kristova spasenja za svakoga čovjeka. Ona svoje poslanje ostvaruje po mnoštvu različitih oblika sudogovornog služenja svih krštenika. Karizma prezbitera u crkvenoj zajednici je karizma izgrađivanja crkvenog zajedništva, promicanja i usklađivanja različitih karizmi i službi vjernika laika i produblivanja njihove svijesti o vlastitoj sudogovornosti za ostvarenje poslanja Crkve. Nesebično služenje krsnom svećenstvu da bi ono ostvarilo svoje poslanje u Crkvi i u svijetu za zaređenog prezbitera znači njegovanje i ostvarenje vlastitog prezbiterskog identiteta i poslanja u Crkvi. (Istodobno, samo u crkvenoj zajednici u kojoj postoji mnoštvo različitih oblika volonterskog i profesionalnog služenja vjernika laika može se roditi i svijest o vrijednosti i potrebi prezbiterskog služenja te nova prezbiterska zvanja.) No, sudogovornost se rađa iz konkretne obveze. Da bi vjernici laici (i teolozi laici među njima) mogli postati sudogovornima za poslanje Crkve i dati svoj doprinos njegovu ostvarenju, potrebno im je povjeriti konkretne obveze. A za to je potrebno planiranje pastoralnog djelovanja na dužu stazu te razvijanje institucionalno i organski povezanih područja pastoralnog rada.⁵⁵

---

⁵⁴ Usp. CL. 23.

⁵⁵ Usp. Drago Šimundža, *Ljudske vrijednosti i kršćansko poslanje*, Crkva u svijetu, Split, 1995, 167ss; Krunoslava Kujavec, *Danas moramo znati što nam treba sutra. Izvješće sa susreta župnika i laika studenata teologije*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 123 (1995) 4, 217-224.

L'IDENTITÀ DEL PRESBITERO E LA PROMOZIONE DEGLI ALTRI MINISTERI NELLA CHIESA

Riassunto

L'articolo è stato suddiviso in tre parti. La prima parte comporta alcuni accenni i quali riguardano l'identità storico-teologica del presbitero e degli altri ministeri nonché il loro rapporto reciproco nella vita ecclesiale. La seconda parte entra nell'analisi dell'identità teologico-ecclesiologica e pastorale di un presbitero, soprattutto per quanto riguarda la sua responsabilità nella promozione di diversi servizi e carismi all'edificazione della Chiesa. Presbitero ritrova la propria identità ecclesiale e svolge il proprio ministero in stretto rapporto agli altri ministeri e insieme al loro contributo alla vita ecclesiale. Lui sta in servizio alla comunione ecclesiale, occupandosi della promozione degli altri servizi e del loro apporto singolare e indispensabile. La terza parte dell'articolo tocca alcuni punti nodali relativi all'impegno presbiterale e significativi per il loro atteggiamento riguardante l'integrazione dei laici nella vita ecclesiale in Croazia oggi.

Parole chiave: Chiesa, presbitero, ministero, fedeli laici, missione della Chiesa, carismi, ministeri.